

Jan Skácel, poezie spirituálních a primárních hodnot

Jan Skácel (7. února 1922, Vnorovy – 7. listopadu 1989, Brno) byl moravský básník, prozaik a autor poezie pro děti.

Obr. škola ve Vnorovy

Studoval nejprve gymnázium v Břeclavi, odkud přešel do Brna, kde roku 1941 odmaturoval. Po maturitě pracoval jako uvaděč v kině, ale ještě téhož roku byl vydán výnos o **totálním nasazení** jeho ročníku, v jehož důsledku musel odejít pracovat na říšské stavby v Rakousku.

Po druhé světové válce vystudoval **filosofii na Masarykově universitě**. Od roku 1948 pracoval jako kulturní referent deníku Rovnost, odkud v r. 1954 přešel do **literární redakce rozhlasu v Brně**, kde zůstal až do roku 1963, kdy se stal šéfredaktorem **kulturní revue Host do domu** a **ROK** (Revue otevřené kultury).

V roce 1969 byl Host do domu zakázán a J. Skácel jako jeho šéfredaktor nesměl publikovat. V této době publikoval v **samizdatu a exilové literatuře**.

Od roku 1981 směla jeho díla znovu vycházet, ale pouze v brněnském Bloku. Vychází sbírky **Dávné proso**, **Naděje s bukovými křídly**, **Odlévání do ztraceného vosku** a **Kdo pije potmě víno**. V 80. letech mimo jiné spolupracuje i s divadlem. V roce 1989 umírá na rozedmu plic a posmrtně vychází sbírka **A znovu láska** a kniha kurzívek **Třináctý černý kůň**.

Jeho dílo bylo oceňované především v zahraničí, roku 1989 obdržel **Petrarkovu cenu** a **cenu Vilenica 89**. V roce 1992 byl in memoriam oceněn **Zlatou plaketou za zásluhy o rozvoj Jihomoravského kraje** a roku 2002 se stal čestným občanem Brna.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

obr. Kašna na náměstí Svobody v Brně nese na kruhových roštích verše z díla Jana Skácela

Doplňte:

Jan Skácel psal .....a..... Jeho tvorba je spojována s prostředím .....a..... Skácel pracoval v brněnském .....byl šéfredaktorem časopisu..... .V 70. letech mohly jeho práce vycházet jen v .....a v .....

Spojte charakteristiku díla se správným názvem:

- Meditativní a přírodní lyrika
- Básnická sbírka pro děti
- Sbírka meditativní lyriky
- Kniha fejetonů
- Jedenáctý bílý kůň
- Hodina mezi psem a vlkem
- Kolik příležitostí má růže
- Uspávanky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SMUTÉNKA
(1965)

Smlouva

Nechci, aby mne obmýšlel kterýkoliv bůh.
Mám odedávna svého,
pro vlastní potřebu, i k svému narovnání.
A pro pokoru, které je mi třeba.

Někdy se přihodí, že lidská duše smrdí jak
namoklá psí srst.

Za to se nerouhám. Chci jenom, aby bolest
opravdu bolela a slza byla slza.

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Proč se báseň nazývá Smlouva?*
2. *Které motivy básně považujete za klíčové?*
3. *Které z nich mají vztah ke křesťanské víře? Jaký je vztah lyrického hrdiny k Bohu?*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. *Jak rozumíte posledním dvěma veršům?*
5. *Jaké hodnoty vyznává lyrický mluvčí básně? Akceptujete je také, či máte názory odlišné? **Diskutujte.***

Jiná smuténka

V noci jsem uslyšel smuténku.
Přišla a prostředním prstem
ťukala na sudy,
jestli je víno doma.

Všechno chce o nás teď vědět
smuténka za nás smutná.
Klepala na sudy.
Potmě je tolikrát líto.

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. *Pokuste se vyložit klíčový motiv této básně i celé sbírky.*
2. *S jakými dalšími motivy jej básník spojuje? Proč asi?*
3. *Báseň vyniká zvláštní hudebností, především se tu setkáme s **náslovným rýmem** a **paronomázií**; najděte tato místa.*
4. *Lze ze Skácelovy poezie poznat, že je to bytostný Moravan?*
5. *Co může znamenat slovo SMUTÉNKA? Zamyslete se nad možnými významy.*

NADĚJE S BUKOVÝMI KŘÍDLY

1983

18

básníci básně neskládají
báseň je bez nás někde za
a je tu dávno je tu od pradávna
a básník báseň nalézá

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. *Jak rozumíte tomuto čtyřverší?*
2. *Kde a jakou báseň básník nalézá, když ji neskládá?*
3. *Porovnejte tento autorův názor s Holanovými verši o poezii.*

*Novému ránu rožnem svíci
je nezmámé a nemá tváře
jak anděl v dřevu lípy spící
a čekající na řezbáře.*

*Někdy se anděl na nás hněvá
anděla máme každý svého
a naděje má z buku křídla
a srdce z dřeva lipového*

z webu....

Troufám si tvrdit, že tuhle nádhernou píseň zná skoro každý. Byla totiž použita jako podklad pro reklamu na minerální vodu Toma Natura. Hledal jsem, kdo

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

vlastně Tomu vyrábí, jestli video třeba nemají na svém webu ke stažení. Nemají. A minerálku vyrábí trochu překvapivě PepsiAmericas / General Bottlers CR s.r.o. (měl jsem pocit, že Toma je česká značka).

Modlitba za vodu je zhudebněná báseň Jana Skácela, melodii a provedení jí vdechl Jiří Pavlica.

Poslechněte si zhudebněný text v podání skupiny Hradišťan :

<http://www.youtube.com/watch?v=yhbotOIZrAq>

*Ubývá míst kam chodívala pro vodu
starodávná milá
kde laně tišily žízeň kde žila rosnička
a poutníci skláněli se nad hladinou
aby se napili z dlaní*

*Voda si na to vzpomíná
voda je krásná
voda má
voda má rozpuštěné vlasy
chraňte tu vodu
nedejte aby osleplo prastaré zrcadlo hvězd*

*A přiveďte k té vodě koníčka
přiveďte koně vraného jak tma
voda je smutná
voda má
voda má rozčuchané vlasy
a kdo se na samé dno potopí
kdo potopí se k hvězdám pro prstýnek*

Voda je zarmoucená vdova

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

voda má

voda má popelem posypané vlasy

voda si na nás stýská

Jedenáctý bílý kůň

1964

Vždycky, když přijdou do města maturity v podobě maturitních tabló ve výkladních skříních, začne mne svrbět duše. Celý se škrabu, jako bych se čtrnáct dní nemyl. Dovídám se totiž, že dcera dívky, které jsem se dvořil v sextě, letos maturuje a že pan profesor Dvořák dosud učí.

Doba maturit je doba nostalgická a ztrpčuje člověku začátek léta. Kromě toho mi bývá tak trochu líto maturantů. Domnívají se mylně, bývá jim to vštěpováno, že skládají zkoušku zralosti. Až ji složí, samozřejmě že úspěšně, pak teprve pochopí, jak jsou strašně nezralí a nebudou ještě dost staří a moudří, aby z toho měli radost.

Mám právo o tom mluvit, protože já sám jsem maturoval mnohokrát, ba nesčíslněkrát, ačkoliv maturitní vysvědčení mám jenom jedno a to ještě značně zmrvené.

O své opravdové maturitě jsem ještě dost slušně dokázal přeložit a vyložit Baudelairovu báseň, na to ostatní vzpomínám s uzarděním. Za trest jsem pak

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

mockrát a mockrát maturoval ve snu. Činím tak vlastně dodnes a ráno po takové noční maturitě mně polekaná žena, která netuší, že mám zase jednou reparát z latiny, strká do podpaždí teploměr.

To všechno je ale pryč a dnes je to prý jinačí. Dnes jsou studenti uvědomělí málem jako ministři, vědí, že musejí mistrně ovládnout učební látku a jsou plni nadšení po fyziku a své příští úkoly. Aspoň to čítávám v novinách. Svých mladých přátel, které mezi školáky mám, jsem se na to neptal.

Brání mi v tom ostych a jakési divné tušení, které ovšem od sebe zaháním jako nepokrokové a dávno překonané.

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. *Posudte, zda má text typické znaky **fejetonu**. Které to jsou?*
2. *Navrhněte dvouslovný název ukázky. Zjistěte, jak text pojmenoval Jan Skácel, a vysvětlete proč.*
3. *Najděte v textu **poetismus**, **knižní** a **expresivní výraz**.*
4. *Vysvětlete výrazy **NOSTALGICKÁ** a **REPARÁT**.*
5. *Pokuste se zjistit, proč se Skácelova kniha jmenuje **Jedenáctý bílý kůň**.*
6. *Na jakou část maturitní zkoušky vzpomíná Skácel rád a na jakou s uzarděním? Co tehdy maturita obsahovala. Co myslí Skácel větou **dnes je to prý jinačí**?*
7. *Považujete maturitu opravdu za zkoušku zralosti? **Diskutujte**.*

Poslechněte si ještě jedno hudební upracování Skácelovy básně, tentokrát v podání Ivy Bittové:

http://www.youtube.com/watch?v=354vmM_dWMo

Píseň o nejbližší vině

*Je studánka a plná krve
a každý z ní už jednou pil
a někdo zabil moudivláčka
a kdosi strašně ublížil*

*A potom mu to bylo líto
a do dlaní tu vodu bral
a prohlížel ji proti světlu
a moc se bál a neubál*

*A držel ale neudržel
tu vodu v prstech bože můj
a v prázdném lomu kámen lámal
a marně prosil; kamenuj*

*A prosil ale neuprosil
a bál se ale neubál
a studánka je plná krve*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a každý u ní jednou stál

POJMY:

samizdat (samo-vydáváno, rusky самиздат) je způsob, jakým občanští aktivisté obcházejí cenzuru v represivních režimech.

exilová literatura Exil (z lat. exilium, vyhnanství a exul, vypovězený) znamenal původně trest vypovězení, dnes znamená stav člověka nebo skupiny exulantů, lidí, kteří museli opustit svou vlast v důsledku vypovězení, vyhnání, deportace, ztráty občanství nebo aby unikli politickému, národnostnímu, rasovému nebo náboženskému pronásledování.

Exilová literatura – literatura vycházející v exilu

paronomázie je figura podobná aliteraci. Vzniká nahromaděním slov odvozených od jednoho slova, avšak vztah mezi slovy může být jen zdánlivý. Na rozdíl od aliterace jsou stejnou počáteční hláskou spojována slova významově blízká.

fejton (z franc. feuilleton respektive feuille [føej] = lístek), či též poznámka pod čarou, v češtině také tzv. podčárník. Pojem fejton je žánrovým označením pro nový literárně publicistický útvar, který vznikl a rozvinul se na místě novinových fejtonů jako méně rozsáhlý článek, či spíše krátký komentář typický silným subjektivním nádechem a lehkou stylistickou formou, zaměřený na aktuální společenské nebo kulturní téma, často o několika volně spojených tématech. Napsán je lehkým zábavným slohem, mnohdy satiricky komentující či ironizující trefně vybrané dobové události. Častá je nadsázka, humorné postřehy nebo hyperbola. Typický humor obsahuje i užívání prostředků komiky, jazykové hry a hry se slovy či užití knižních tvarů. Autor se většinou soustředí na jeden fakt, využívá sarkasmu, fejton by měl být gradován do pointy a obsahovat nové,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nečekané pohledy na věc a vést čtenáře k zamyšlení nad tématem (proto často obsahuje nezodpovězené otázky).